

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

Úřad vlády České republiky

Workshop na téma:

Vzdělávání a rozvoj kompetencí pracovníků veřejné správy, kteří pravidelně přicházejí do styku s problémovými uživateli návykových látek a patologickými hráči

3. května 2021

Východiska systému vzdělávání a ➤ rozvoje kompetencí zaměstnanců z vybraných profesí veřejné správy

- Principy dobré správy
- Právní závazky státu v oblasti užívání NL a závislostí
- Analýza stávajících nástrojů a zdrojů vzdělávání a podpory rozvoje kompetencí a sdílení poznatků a informací zaměstnanců vybraných profesí veřejné správy

> Principy dobré správy

- Dobrá správa je pojem popisující takové chování veřejných institucí, které jim sice nepředepisuje přímo zákon, ale které po nich přesto můžeme spravedlivě požadovat.
- Dalo by se s nadsázkou říci, že principy dobré správy jsou jakýmsi „**dobrymi mravy**“ veřejného práva.
- Principy dobré správy se v praxi uplatňují přednostně jen tam, kde nevystačí či schází podrobná pravidla řádné správy.
- „Tvrdé“ vědomosti v podobě právních předpisů, které jsou „kostrou“ veřejných institucí, doplňují tak, aby tyto nebyly obsahově prázdné. Determinují způsob, kterým je přistupováno k člověku, s nímž tyto veřejné instituce (spolu)pracují. Vylučují „technicistní“ přístup a naopak **vychází ze vztahu člověka k člověku**.
- To klade nemalé nároky na **kompetence pracovníků veřejných institucí**.

➤ Principy dobré správy

- Smyslem principů dobré správy je **zajistit ochranu práv jednotlivců**, a také **regulovat lidské chování a organizovat lidskou činnost** (činnost pracovníků veřejných institucí).
- Na druhé straně principy dobré správy nejsou jen souborem individuálních povinností pracovníků veřejných institucí, ale kladou také vysokou míru **odpovědnosti na systém**, který by svým pracovníkům měl zajistit podmínky k tomu, aby tyto principy mohli dodržovat.

➤ Principy dobré správy

(1) Dodržování právního řádu a (8) odpovědnost (a kompetentnost)

Veřejné instituce představují správu veřejných záležitostí, která se realizuje jako projev výkonné moci ve státě → zasahují do každodenních životů lidí, jejich práv a povinností.

Znalost základních principů ovládajících vztah člověk – stát, na kterých je právní řád postaven, je stěžejní, aby nedocházelo k obsahovému vyprázdnění.

„Právní norma se ne vždy musí krýt s tím, jak je vyjádřena v textu zákona, a to ani v takovém případě, kdy se text může jevit jako jednoznačný a určitý. Jazykový výklad představuje pouze prvotní přiblížení se k aplikované právní normě.“ Aplikaci práva vycházející pouze z jeho jazykového výkladu považuje ÚS za naprosto neudržitelný moment používání práva.

(Nález ÚS 2920/09 ze dne 8. 2. 2011)

➤ Principy dobré správy

„Záleží tedy velmi mnoho na dokonalosti policejních zákonů, ještě více ale na způsobilosti výkonných orgánů, jež dle povahy věci musí u vykládání a užívání zákonů jistou volnost míti. Důkazem toho jest, že časem policejní předpisy velmi prospěšné celku upadají v zapomenutí, kdežto zároveň někdy předpisy vedlejší, zastaralé a časovému ruchu, vývoji a pokroku odporující, jsou přesně vykonávány.“

(Trestní právo policejní, K. Čížek 1882)

Principy apelují na odpovědnost za moc, jíž pracovník disponuje, a za péči, jíž případu věnuje.

➤ Principy dobré správy

(2) Nestrannost

Princip nestrannosti lze považovat za **projev rovnosti lidí v důstojnosti a v právech** zakotvené v čl. 1 LZPS. Ve vztahu veřejných institucí k člověku se rovnost lidí v důstojnosti a v právech realizuje právě jeho nestranností, čili stejným zacházením s každým.

Nestrannost strukturální – „**Neodsuzuj člověka!**“

„V odůvodnění je opět poukazováno na konfliktní povahu stěžovatele, jeho tendenci chovat se hrubě a arogantně a rozpor mezi tvrzeními stěžovatele a jinými důkazy. Z toho státní zástupkyně obvodního státního zastupitelství dovozuje, že s ohledem na okolnosti případu by bylo velmi obtížné přisoudit tvrzením stěžovatele věrohodnost, ač nelze vyloučit, že by výjimečně mohl uvádět i pravdu.... Navíc bylo zdůrazněno, že stěžovatel jakožto osoba bez domova mohl utrpět namítaná zranění ještě před namítaným útokem strážníků městské policie.“

(Nález ÚS – z usnesení státního zastupitelství rozhodujícího o stížnosti proti usnesení policejního orgánu)

*„Z hlediska nároků na odbornou podporu, dávky pěstounské péče atd. je klíčové, zda bude dítě svěřeno do péče pěstounské nebo do péče jiné osoby. Oficiálně je hlavním kritériem pro toto rozhodování hlediskem schopnost či neschopnost rodičů hradit výživné. **Nepsaným účelem, který ovšem vyplynul z rozhovorů (nejen se soudkyněmi a soudci, ale rovněž s pracovníky a pracovníky orgánů sociálně-právní ochrany), je vnímání institutu péče jiné osoby jako jakési „pojistky“ proti zneužívání dávek pěstounské péče...“***

(Analýza situace příbuzenské pěstounské péče, MPSV 2017)

> Principy dobré správy

(3) Včasnost

Porušení práva – "pouhé" klesnutí veřejné instituce pod určité minimum, ale právní nevynucovaný ideál (princip) je mnohem vyšší.

Již dnes existuje rozdíl mezi úrovní ne-včasnosti veřejné správy, proti níž se lze bránit soudní cestou, a optimálním tempem její činnosti.

Ústavní soud Slovenské republiky používá také formulace typu:
„... dosavadní doba řízení okresního soudu sice není optimální ..., ale spolu s dosud provedenými úkony soudu vylučuje, aby v řízení ... došlo ke zbytečným průtahům znamenajícím porušení stěžovatelova namítaného ústavního práva“ (III. ÚS 194/05)

> Principy dobré správy

(4) Předvídatelnost a (6) Přiměřenost

Schopnost zohlednit při uplatňování pravomocí mimořádnou situaci určitého člověka a jeho zájmy tak, aby jeho postup nebyl vůči tomuto člověku nepřiměřeně tvrdý → schopnost (a ochota) vnímat životní realitu druhého člověka!

Nálezem Pl. ÚS 14/09 byla posuzována otázka, zda má likvidační povahu pokuta v minimální výši 25 000 Kč za přešůpek řízení pod vlivem návykové látky

„Pro osoby sociálně slabé, např. pro ty s měsíčním příjmem z podpory v nezaměstnanosti ve výši 5 500 Kč je tato minimální pokuta ve spojení s minimálně ročním zákazem řízení „jen cynickým útokem na lidskou důstojnost takové osoby, která je pilířem, o nějž se opírá reálné požívání všech ostatních základních práv.“

(Nález sp. zn. Pl. ÚS 14/09 ze dne 25. 10. 2011 (N 183/63 SbNU 117; 22/2012 Sb.)

Přestupkový zákon a sankce pro mladistvé v maximální výši 2.000 Kč.

> Principy dobré správy

Postupovat a rozhodovat shodně s tím, jak tomu bylo v obdobných případech v minulosti – nikoliv však ve smyslu popření práva člověka na individuální posouzení – „šablonových postupů“!

„N. T. G. byl uznán vinným ze spáchání správního deliktu, jehož se dopustil tím, že prodal nezletilému P. E., dne 16. 2. 2014, dvě krabičky cigaret zn. Route 66 v celkové hodnotě 134 Kč. Rozhodnutím Městského úřadu xx mu byla dle § 24 odst. 8 písm. d) zák. č. 379/2005 Sb., uložena pokuta ve výši 50.000Kč.“

→ sankce byla uložena v maximální možné výši, čímž se výrazně odlišovala od běžně dotyčným městským úřadem ukládaných sankcí za spáchání správních deliktů tohoto druhu.

> Principy dobré správy

(5) Přesvědčivost a (9) otevřenost

Princip předpokládá **schopnost předávat srozumitelným způsobem** (a přiměřeně) informace o svých zjištěních, o povinnostech člověka vůči orgánu veřejné moci nebo o svém dalším postupu.

Schopnost své kroky přesvědčivě a přehledně podložit a odůvodnit.

Předat informace o možnosti použít opravné prostředky.

*„Jestliže se utkáš s řečníkem,
který je slabý a zřejmě se ti nevyrovná,
nerozčiluj se nad jeho chybami,
nech ho být a on sám sebe vytrestá.
Neoslovuj ho jen proto, aby sis ulehčil,
ani se neposmívej odpůrcově hlouposti.
Zlý je ten, kdo ničí člověka slabého
rozumu.“*

(Maximy vezíra Ptahotepa – starověký etický kodex úředníka, 24. st. př. n. l.)

➤ Principy dobré správy

(7) Součinnost

Usilování o komplexní řešení věci konkrétního člověka.

Schopnost navázat kontakt s jinými subjekty, zajistit vzájemnou komunikaci nejen s nimi, ale také se svými vlastními organizačními jednotkami.

Udržovat kontakt a komunikaci až do vyřešení věci.

*„Nechlub se svým věděním,
porad' se s člověkem neučeným
stejně jako s učeným (vždyť hranic
umění nelze dosáhnout a není
umělce, který by dospěl celého
mistrovství)
dobrá rada bývá skrytější než
drahokam
a přece ji najdeš i u otrokyň drtících
obilí.“*

(Maximy vezíra Ptahotepa – starověký etický kodex úředníka, 24. st. př. n. l.)

➤ Principy dobré správy

(10) Vstřícnost

„Jsi-li mužem na vedoucím místě, poklidně vyslechni slova žadatele a neodmítni ho dříve, než si uleví tím, co si předsevzal ti povědět. Ten, komu se ukřivdilo, má výlevy svého srdce raději než splnění toho, kvůli čemu přišel. O tom však, kdo zamítá žádosti, se říká: „Pročpak je odmítá? „I když se nemůže splnit vše, o co se žádá, „jaká úleva, když je člověk aspoň vyslechnut!“

(Maximy vezíra Ptahotepa – starověký etický kodex úředníka, 24. st. př. n. l.)

> Principy dobré správy

Principy dobré správy a jejich vztah ke kompetencím pracovníků → tj. k požadavkům potřebným pro kvalitní výkon práce, které nejsou závislé na konkrétní odbornosti, ale na komplexních schopnostech člověka.

- řešit problémy;
- efektivně komunikovat;
- zaujmout aktivní (a proaktivní) přístup;
- zvládat zátěž;
- orientovat se v informacích;
- kooperovat (spolupracovat);
- pracovat na své odbornosti a profesionalitě (celoživotní učení) aj.

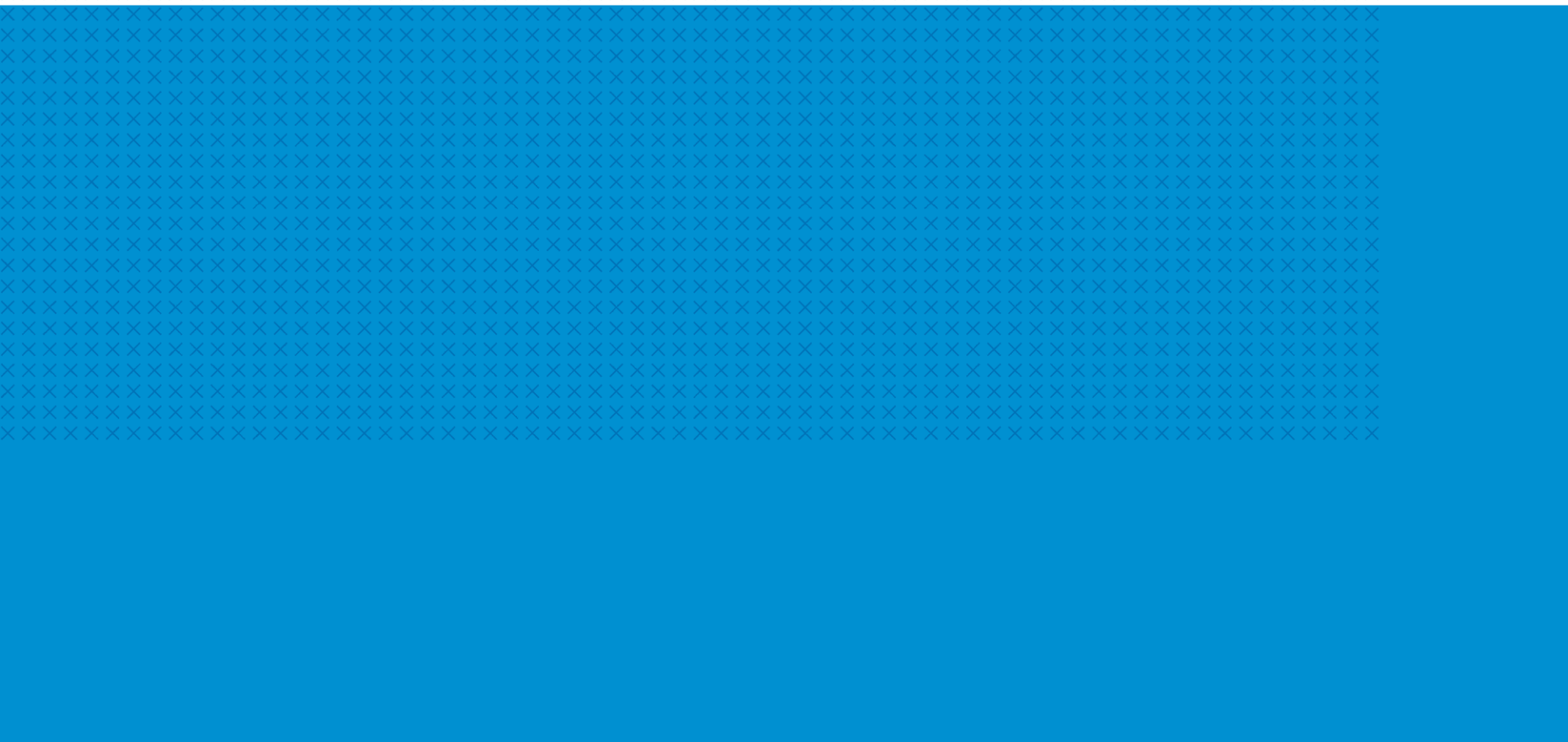
Základem je vztah člověka k člověku, schopnost brát zřetel na životní realitu lidí, s nimiž veřejné instituce (spolu)pracují. Přístupovat k případům s rozvahou a s respektem k člověku a jeho důstojnosti.

Strukturální podmínky jsou nutným předpokladem plnění principů dobré správy a podpory rozvoje kompetencí pracovníků!

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

Úřad vlády České republiky

> Analýza východiskové situace

1. část – Analýza dostupných nástrojů a zdrojů

> **Cíl:** Mapování stávající nabídky vzdělávání v oblasti adiktologie pro cílovou skupinu pracovníků veřejné správy (tj. pracovníků OSPOD a VS ČR, sociálních kurátorů, příslušníků MP a OP, pracovníků posuzující přestupky).

> **Postup a metody analýzy:**

Druhotnou analýzou informačních zdrojů byly identifikovány VP v oblasti adiktologie a jejich poskytovatelé.

Výsledky byly získány provedením analýza VP a dotazováním jejich poskytovatelů (osloveno 26 subjektů, data byla získána od 21 z nich).

➤ Výsledky 1. části analýzy

- Poskytovatelé VP: NNO (12 subjektů); vzdělávací společnosti komerčního charakteru (10 subjektů), organizace zřizované školami, městy, kraji, a také fyzické osoby (4 subjekty).
- Nejvíce nalezených VP se zaměřuje na cílovou skupinu pracovníků OSPOD a sociálních kurátorů.
- Téměř 1/2 z analyzovaných VP byla naposledy realizována před rokem 2018. Některé VP byly realizovány pouze 1x, a to na základě poptávky. Navazující kurzy nejsou realizovány.
- Průměrná cena.
- Rozsah a formy vzdělávání.

➤ Výsledky 1. části analýzy

- Metody vzdělávání: přednáška příp. skupinová diskuze ukončující VP, kazuistiky, sdílení dobré praxe, sdílení zkušeností, práce ve skupinách, modelové situace, zážitkové techniky a videoukázky.
- Evaluace a sebeevaluace: dotazníky zpětně vazby zaměřené na hodnocení obsahu kurzu, lektora a prostředí. V několika případech plán osobního rozvoje.
- Základní požadavky kladené na lektory: u 1/2 VP zmíněn požadavek na praxi v lektorování min. 2 roky. Praktické znalosti lektora v oblasti sociální práce s uživateli NL a PH v rozmezí 3–5 let. U žádného z VP nebyl sdělen požadavek na VŠ vzdělání nebo specializaci ve vzdělávání.

> Výsledky 1. části analýzy

Témata analyzovaných vzdělávacích programů

- > Druhy NL a jejich účinky.
- > Příčiny vzniku závislosti, znaky závislostí.
- > Zdravotní témata – somatické komplikace, poruchy duševního zdraví způsobené užíváním NL, odvykací stavy, první pomoc.
- > Prevence – filozofie účinného přístupu k drogové problematice jako celku s důrazem na prevenci.
- > Patologické hráčství a jeho projevy, právní předpisy týkající se hazardního hraní.
- > Statistické údaje o užívání NL a patologickém hráčství, trendy hazardního průmyslu, nové trendy na drogové scéně.
- > Síť služeb pro osoby závislé a závislostí ohrožené v ČR.
- > Práce se závislostí – základní metody využívané v sociální práci, motivace ke změně, poradenství v práci s klientem se závislostí.

Analýza východiskové situace

2. část – Analýza vzdělávacích potřeb pracovníků vybraných profesí

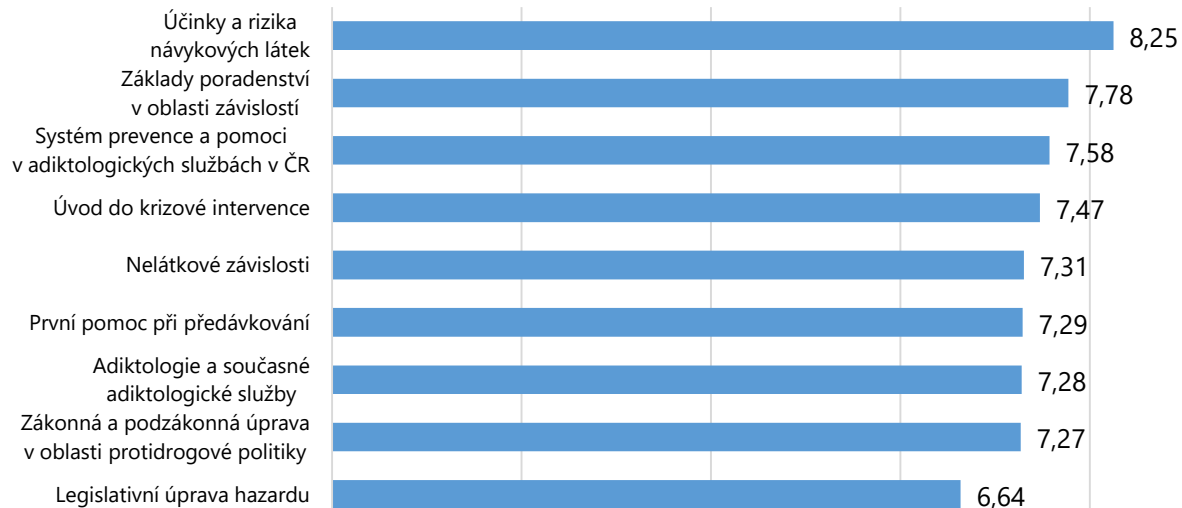
- **Cíl:** Získat informace o vzdělávacích potřebách pracovníků vybraných profesí veřejné správy směřujících k podpoře rozvoje kompetencí a sdílení poznatků v předmětné oblasti.
- **Postup a metody:** Dotazníkovým šetřením bylo osloveno 119 osob (min. 20 osob za každou z vybraných profesí) a 5 osob za vzdělavatele/ garanty vzdělávání.

Výsledky 2. části analýzy

Znalosti

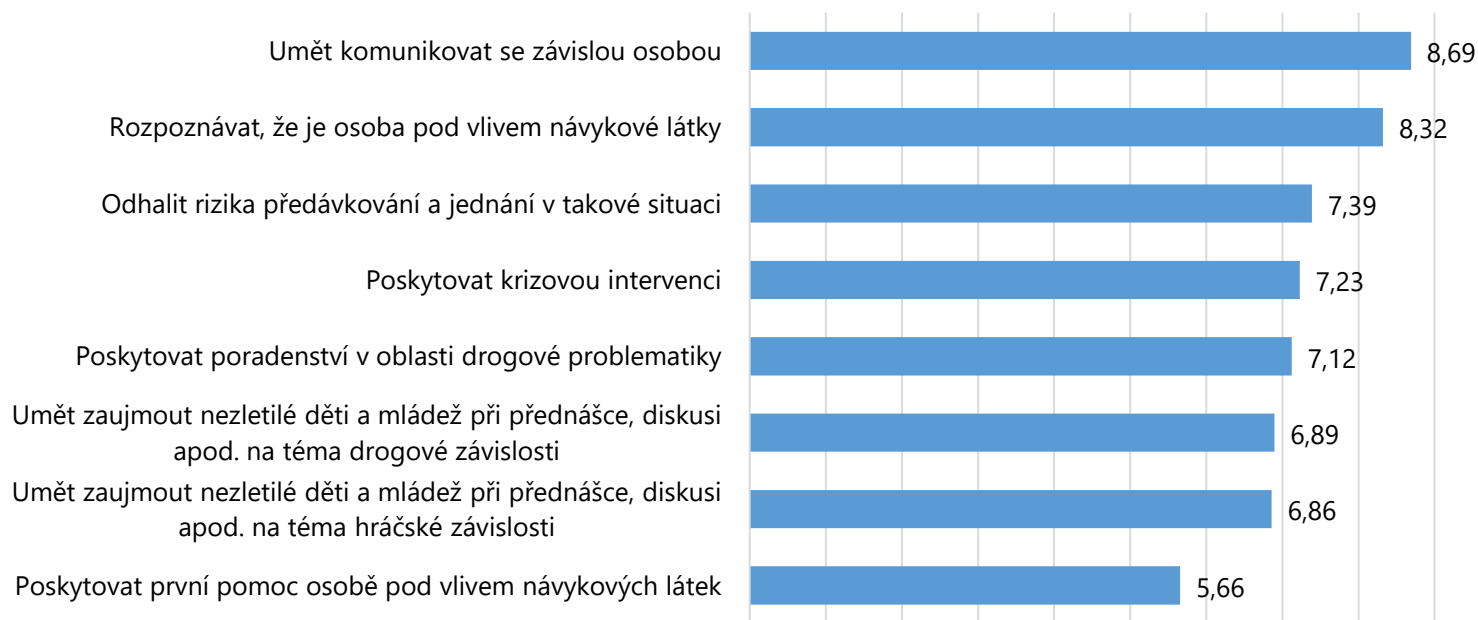
Průměrné hodnocení důležitosti rozvoje znalostí podle jednotlivých témat

Výsledky 2. části analýzy

Dovednosti

Průměrné hodnocení důležitosti ovládnání vybraných dovedností

➤ Výsledky 2. části analýzy

Dovednosti a znalosti

Pracovníci OSPOD

Schopnost komunikovat se závislou osobou (8,63)

Schopnost rozpoznat, jestli je osoba pod vlivem NL (8,21)

Specifické znalosti a dovednosti z oblasti adiktologie

Znalost a orientace v problematice užívání NL u dětí a mládeže

Prevence užívání NL u dětí a mládeže

Doporučení rodičům, kteří se dozví, že jejich děti užívají NL

Vliv zneužívání NL rodiči na rodinu a práce s rodiči – uživateli NL

➤ Výsledky 2. části analýzy

Dovednosti a znalosti

Příslušníci MP a OP

Schopnost rozpoznávat, jestli je osoba pod vlivem NL (7,55)

Odhalovat rizika předávkování a jednání v takové situaci (7,45)

Specifické znalosti a dovednosti z oblasti adiktologie

Rozvoj znalostí a dovedností v oblastech sběru použitého injekčního materiálu

Kontrola užívání NL na veřejných místech

Orientálního testování na přítomnost alkoholu či jiné NL a orientálního testování na přítomnost alkoholu či jiných NL u řidičů motorových vozidel (dechová zkouška, testování ze slin apod.)

➤ Výsledky 2. části analýzy

Dovednosti a znalosti

Sociální kurátoři

Schopnost rozpoznat, že je osoba pod vlivem NL (9,43)

Schopnost komunikovat se závislou osobou (9,14)

Poskytovat krizovou intervenci (9,14)

Schopnost zaujmout děti při přednášce, diskusi apod. na téma hráčské závislosti (7,71)

a na téma drogové závislosti (7,86)

➤ Výsledky 2. části analýzy

Dovednosti a znalosti

Pracovníci vězeňské služby

Schopnost komunikace se závislou osobou (9,58)

Schopnost rozpoznat, že je osoba pod vlivem NL (9,50)

Specifické znalosti a dovednosti z oblasti adiktologie

Orientace v rizicích spojených s užíváním NL u odsouzených

Systematické testování na přítomnost NL u odsouzených

Druhy prohlídek zabraňující transferu NL do věznic a vazebních věznic

Vytvoření bezdrogového režimu ve věznicích a zacházení s aktuálně drogově závislými vězni

➤ Výsledky 2. části analýzy

Dovednosti a znalosti

Pracovníci posuzující přestupky

Schopnost zaujmout nezletilé děti a mládež při přednášce, diskusi apod. na téma hráčské závislosti (8,00) a na téma drogové závislosti (8,00).

Z těchto výsledků analýzy vyplývá, že by bylo vhodné mezi pracovníky přestupků zajistit dostatečnost jejich vzdělávání ať už v oblasti adiktologie, tak v dalších oblastech jejich pracovní náplně. Jejich odpovědi výrazně vyčnívaly nad odpovědi dalších vybraných profesí veřejné správy.

➤ Výsledky 2. části analýzy

Dovednosti a znalosti

Vzdělavatelé

Dovednost poskytovat krizovou intervenci (10,0)

Poskytování poradenství v oblasti drogové problematiky (9,00)

Schopnost komunikovat se závislou osobou (9,00)

Spolupráce a komunikace, a to zejm.:

Spolupráce s externími subjekty

Konstruktivní jednání se spolupracujícími organizacemi

Sdílení dobré praxe, realizace workshopů, kontakty s ex-usery

Výsledky 2. části analýzy

Postoje

Průměrné hodnocení důležitosti diskutování a vyjasnění vybraných postojů

Výsledky 2. části analýzy

Měkké kompetence

➤ Závěry analýzy

- Nastavit systémové dlouhodobého a koordinovaného vzdělávání.
- Realizovat VP v kombinované formě, tedy prezenční výuku doplnit formou distanční (e-learning).
- Optimální frekvencí pro vzdělávání je pro téměř 1/2 respondentů frekvence 1x za půl roku.
- Rozsah programu, který byl nejčastěji označován jako optimální, byl rozsah 8 až 16 hodin.

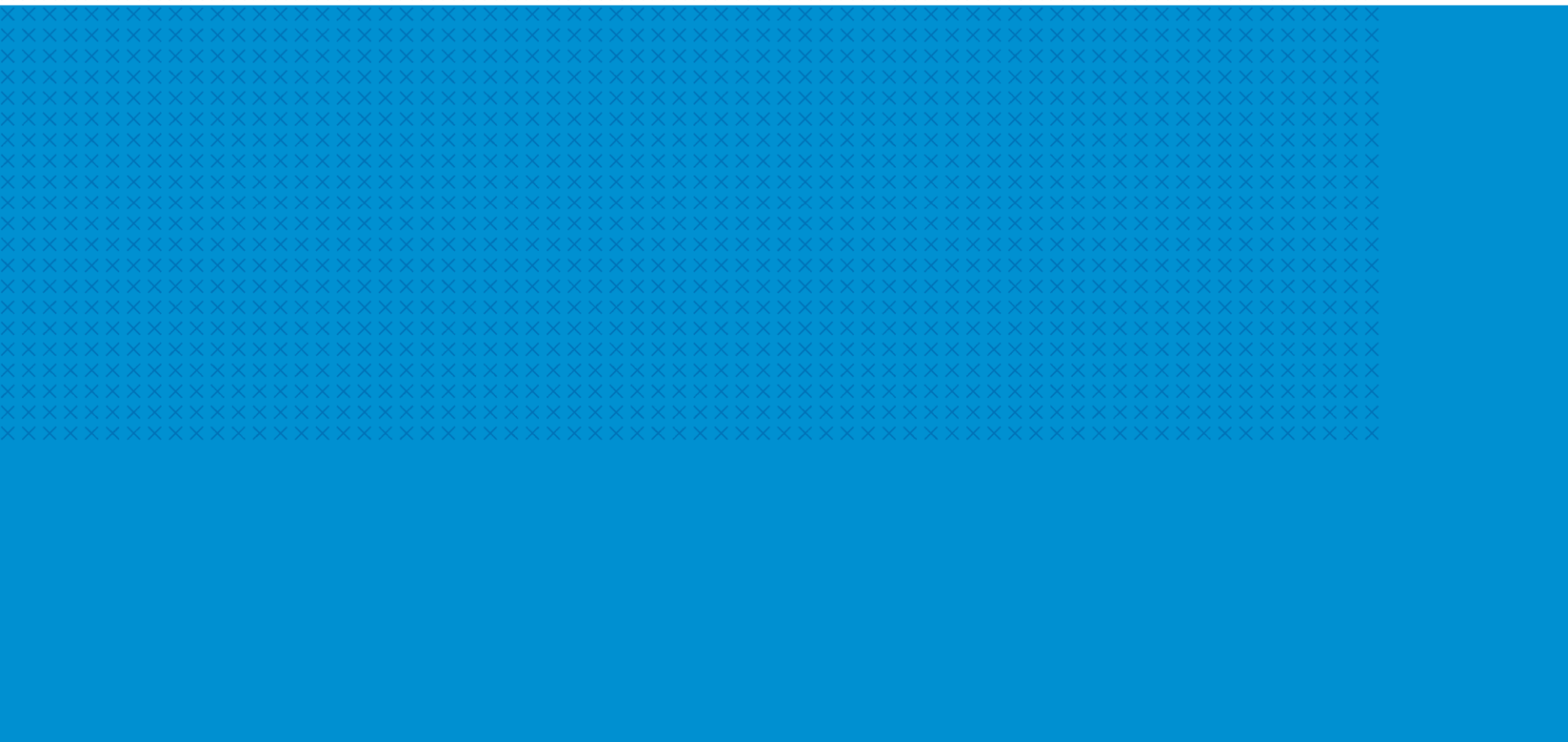
➤ Závěry analýzy

- Nejvíce preferované formy výuky: přednáška, workshop, konference.
- Nejlépe hodnocené prostředky pro sdílení poznatků a informací: porady a kulaté stoly.
- Naopak nejméně vhodné: průzkumy mínění, videokonference, telekonference a nástěnky.

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

Úřad vlády České republiky

> Proces tvorby výstupů veřejné zakázky

Provedení analýzy východiskové situace a zpracování Závěrečné zprávy z analýzy stávajících nástrojů a zdrojů vzdělávání a rozvoje kompetencí zaměstnanců z vybraných profesí veřejné správy.

Zpracování První verze návrhu optimálního modelu podpory rozvoje kompetencí a sdílení poznatků a informací.

Definování hlavních cílů vzdělávání, nastavení optimálních kompetenčních profilů, specifických témat vzdělávání, doporučených metod aj.

Zpracování návrhu vzdělávacího programu

Rozsah: 40 hodin (30 hodin obecná část, 8 hodin specifická část, 8 hodin exkurze)

> Proces tvorby výstupů veřejné zakázky

Pilotní ověření návrhu vzdělávacího programu,
únor-březen 2021, min. počet účastníků – 100 osob.

Vytvoření finální verze návrhu optimálního modelu podpory rozvoje kompetencí a sdílení poznatků a informací.

Evaluovaný vzdělávací program a návrhy žádostí o jeho akreditaci

Návrh obsahu e-learningu

Rozsah max. 8 hodin, témata:
zákonná a podzákonná úprava v oblasti protidrogové politiky ČR;
Úvod do adiktologie, základní pojmy a přehled služeb;
možnosti spolupráce a sdílení poznatků a informací

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

Úřad vlády České republiky

Děkuji za pozornost.

www.rozvojadiktologickychsluzeb.cz

Mgr. Michaela Klementová
klementova.michaela@vlada.cz

3. května 2021